

БИТ.

РОДИНА.

PARADOX

ЛАСЛО ДАРВАШИ

СЕМЕЙСТВО

КАМЕННОТО СТЬЛБИЩЕ

Над водата преминаваше улица. По-нагоре бели и тъмночервени олеандри покриваха терасите на градините, между тях зеленееха смокинови дървета. Бялата редица на построените една върху друга вековни каменни къщи беше построена на скалите на планината, както и черквата и удължената, модерна сграда на болницата. Вилите бяха ослепително бели, върху някои от тях вятърът, духащ откъм водата, развяваше националните знамена. По балконите съхнеха дрехи – моряшки якета, местни униформи, женски поли и блузи, детски неща. Тук-таме злоещо висеше черно свещеническо расо, като че ли предупреждаваше, че тук живее слуга на Господ. Брегът беше тесен, ръбовете му бяха нащърбени от скалите. Жълта пясъчна лента се извиваше към пристанището. Мъжът пушеше цигара, носеше бира и сандвичи в карирана торба. Момичето седеше на брега до водата, вълните облизваха мощните ѝ бедра. Главата ѝ постоянно се движеше, като на някой, който иска с челото си да разплиска водата. Мъжът издуха дима, дръпна торбата към себе си, започна да рови за бира. Отвори една бутилка, отпи. Вече беше прострял ризата си на скалите, не събу черните си панталони. Бяха тук и вчера, и завчера.

Момчетата бяха слабички, жилави и загорели. Тичаха към водата от сенчестата хладина на вилите, не носеха нищо със себе си. Понякога обувки-половинки в ръката или бутилка безалкохолно, нищо друго нямаха; дори топка или пръчка; водата и брегът даваха всичко. Дойдоха боси, в черни бански, плътно прилепнали към задниците им. Покафениялата кожа се опъваше на гърбовете им. Под кожата им не можеше да се побере дори и грахово зър-

но. Бяха шумни, диви. Бореха се, биеха се един с друг. Скачаха от скалите във водата – това беше „лястовица“, това беше „пирон“, това само „бомба“ и се хилеха. Водата около тях се пенеше, ритаха пясъка, замерваха се с остри миди. Смееха се, ако гърбът или бедрото на някого биваше наранен. Ближеха кръвта си и я отмиваха във водата.

Мъжът пиеше и пушеше. Момичето седеше в плитчината и кимаше. Понякога си промърморваше нещо. Мъжът ѝ махна.

– Добре, следващият път.

Или казваше само, че не може. Евентуално утре.

Измежду момчетата имаше един рус, с момичешко лице, с такива мигли, че биха издържали и най-гъстите листа от олеандър. Кичурите му се удряха по рамената. Веднъж отиде при мъжа. Междувременно примигваше към момичето.

– Проблем ли има?

– Болна е – отговори мъжът.

– Какво се е случило с нея?

– Така се роди.

Момчето изтича при другите, извика високо, спъна се в нещо. Лицето му стана цялото в пясък. Засмяха се. После плуваха под вода. Мехурчета показваха пътя на едно от момчетата, чак след около двайсет метра се появи на повърхността, пръхтеше, въртеше се, изигра, че се дави. Докато си почиваха и лежаха върху жарките скали, момчето изтича при тях.

– Може ли цигара?

Мъжът му я подаде.

Момчето пушеше право, продължаваше да наблюдава момичето. Кръстоса единия си крак върху другия като водните птици. Стоеше стабилно, беше част от водата, вятъра, пясъка. Русата му коса блестеше, примигваше.

– Как се казва?

– Марица.

– Хубаво име. Винаги ли само седи?
– Може да се качи и по онези стълби там – посочи зад гърба му мъжът.

– Разбира ли какво ѝ казвам?

– Не всичко – отвърна мъжът. – Малко разбира.

– Другите казаха, че вече са ви виждали – момчето се наведе напред с чело към редицата на вилите. – Били сте на литургията. И в болницата. Ходите на пазара.

– Обикновено ходим – сви рамене мъжът. – Вие само през лятото сте тук, нали?

Момчето кимна, после пристъпи по-близо до момичето, поприведе се, гледаше тялото ѝ.

– Не може да плува – рече.

Мъжът поклати глава.

– Може.

Момчето изхвърли фаса, усмихна се.

– Ще я пуснете ли с нас?

Въпросът не беше зададен подигравателно, по-скоро от интерес. Разбиращ се от само себе си. Мъжът погледна момичето:

– Ще плуваш ли с тях, Марица?

Момичето кимна.

– Добре, но не се отдалечавайте от брега. Чуваш ли?

Момчето изтича, извика на приятелите си, дойдоха и те. Заобиколиха момичето, сочеха я и си шепнеха, хилеха се в шепи. Момичето имаше огромна глава и тяло като на бъчва. Под тънката и рядка коса просветляше розовата кожа на главата. Гърдите ѝ висяха като две възглавници. Кожата ѝ беше бяла. Кимаше. Нагази във водата, после внимателно легна. Наистина можеше да плува. Момчетата я наобиколиха, пляскаха във водата, цамбуркаха около нея, плуваха под тялото ѝ и когато излизаха на повърхността, се хилеха в лицето ѝ. Пръскаха я с вода. Крещяха и пищяха. Плуваха с момичето до голямата скала, наплискаха я с вода, после се обърнаха. На върха на скалата се-

деше тлъста чайка. Гледаше ги, като че ли никога не беше виждала такова нещо. Не отлетя.

– Това беше хубаво – задъхано каза момчето, когато се върнаха.

– Пъргави сте, много сте пъргави – каза мъжът.

Момичето вече седеше на брега, устните ѝ бяха посинели, кимна.

– И утре ли ще дойдете?

– Ама, разбира се – отвърна мъжът, отвори си една бира, после вдигна глава и погледна момчето в очите. – Мога ли да докосна косата ти?

Момчето се изненада, присви устни.

– Косата ми, защо?

– Не знам – каза мъжът. – Не знаех, че косата може да бъде и такава.

Момчето се усмихна, наведе се към мъжа. Загорялата кожа на рамената му се опъна. Косата му беше мокра, беше залепнала на снопове от косми. Мъжът предпазливо докосна един кичур. После момчето изтича обратно.

Мъжът седеше на брега, пиеше, пушеше. Хвърляше камъчета във водата. Поразкърши пръстите на краката си, приближи се до дъщеря си, гледаше косата ѝ. Момичето кимаше с глава.

На другия ден пак отидоха там и момчетата отново взеха момичето да плуват. Играеха си с нея, вече не я пръскаха с вода, пробваха на какво е способна. Дали може да плува по гръб. Можеше. Дали може да плува под вода. И това можеше. Беше странно, защото когато се потапяха с нея, забелязаха, че момичето кимаше с глава дори и под водата. Кимаше с глава дори и когато плуваше по гръб.

– Осмелихте се да влезете твърде навътре – укори ги мъжът, когато се върнаха. Една бяла мудна каца измежду жилести, загорели тела. Задъхваха се с посинели усти и очите им бяха изпълнени със синевата на водата.

– Може да плува! – смееха се момчетата.

– Плува по-добре от нас – се смееха още по-високо.

– Влязохте твърде навътре – повтори мъжът.

Момчетата само се засмяха и избягаха.

Мъжът и момичето бяха на брега и на другия ден. Духаше лек ветреца. Закривено дърво кимаше откъм каменното стълбище. Уличната кофа беше препълнена със смет. Мъжът запали, отпи. После, след като би камбаната, момчетата се появиха, всичките пет, бягаха по каменното стълбище с отекващи стъпки.

Играеха на криеница на брега сред скалите. Подскачаха боси върху острите като бръсначи камъни. На най-острите места заставаха на стойка на ръце. Заравяха се един друг с камъни, чакъл и пясък. Изтичваха с викове във водата. Падаха, изправяха се пръхтейки, крещяха, подсвиркваха. Събираха морски таралежи, подхвърляха ги на брега, те пък се движеха несигурно, слънчевата светлина се разливаше по стърчащите им бодли. Едното момче ловеше риба с един заострен кол. Пробождаше ги под хрилете. Толкова бързо го правеше, че почти не можеше да се улови движението. Беше светкавично бърз, но погледът му беше замечтан. Момичето кимаше с глава. Момчетата накладоха огън, изпекоха плячката. Донесоха на момичето. То ядеше кимайки с глава. Пак искаха да плуват. Устата на малкия русичкия беше мазна. Момичето само кимаше с глава, и нейната уста беше мазна.

Мъжът си дръпна от бирата:

– Но не влизайте навътре.

– Няма да влизаме навътре – се смееха момчетата, смигваха. – Как пък ще влизаме навътре!

Те влязоха навътре, както друг път. Въртяха се около бавния, бял кит, малките щастливи делфини се потапяха и издигаха. Преплуваха и голямата скала. Чайката ги наблюдаваше. Не беше отлетяла. Мъжът се вираше след тях, издихваше дима. Отново запали, дръпна си от бирата. Поклати глава. После не седна, само се загледа над водата.

Но не виждаше нищо, само безкрайността. До краката му се събираха празните шишета. Откъм черквата се чу камбанен звън. Прозвучаха сирени. Някъде по склона затрещя бетонобъркачка. Слънцето се обърна на запад, тръгна да залязва. Стана му студено. Най-сетне видя една точка във водата, която нарастваше, приближаваше се. Засенчи очите си с ръка, седна с въздишка. Като някой, който е облекчен.

Момичето излезе на брега, не се задъхваше, кимаше с глава. Полегна на плиткото като че ли се беше размечтала. Мъжът събра няколко водорасли от рамото ѝ.

– Казах, че плувахте много навътре.

Момичето кимаше с глава.

– Друг път стой близо до брега, разбрано?

Момичето кимна.

– Хайде да си вървим.

Мъжът се пресегна под тялото на момичето, изправи я на крака. Хвана я за ръката, водеше я към стъпалата, които се спускаха към брега. Момичето трепереше, трябваше да я дърпа. Мъжът стисна ръката ѝ, вените по нея се издуха.

– Не се притеснявай, няма да паднеш – каза. – Не се страхувай от стъпалата, дъще.

Тя само кимаше с глава и се остави да бъде водена.

Зад тях успокоената от здрача мощна вода се разпростираше все по-тъмна, а те щяха да отидат там и утре, и в другиден. И както напредваха нагоре, по още топлите стъпала, морето изблиза от пясъка на брега няколко безstopанствени следи от стъпки.

ПАПАГАЛЪТ

Както обикновено, той си полегна следобед, макар в съседство да строяха черквата. Така пробиваха, дялкаха и чукаха, че непрекъснато се стряскаше. Заклати се до кухнята, бързо надигна два абсента, плъсна се обратно във фотьойла, заляпа се в тавана. Там горе се разхождаше светлината, образуваше лъчи и петна, изяждаше се сама. В съседство пробиваха и дялаха, и той се присети, че веднъж ръководителят на строежа говори на работниците за това, че не всички ще доживеят готовия храм. Беше слаб, хърбав мъж, пушеше, докато говореше, палеше си цигара многократно. Наблюдаваше го от балкона, накрая и той се присегна за цигара. Работниците да си помислят само, че – обясняваше ръководителят на строежа – има светилища и черкви, които се строят петстотин години. Да се замислят само колко черкви функционират по света и никога не биват завършени. Все още не са готови, но в тях вече се извършват обредите. Работниците да се замислят може ли наистина един храм да бъде завършен? И ако бъде завършен, то всички ли ще влязат в него. Не. Не всеки ще влезе в онзи храм, накъдето се е запътил. Защото по пътя се заблуждава, намира друга черква, тръгва в друга посока, разболява се, умира.

Тогава работниците започнаха да разпитват.

– Ами защо тогава им е да го строят?

– Не знам – отвърна ръководителят на строежа, – но плащат за това, нали?

Плащат. Това е вярно. Ако не плащаха, със сигурност щяха да го откажат.

Но понеже плащат, те работят.

Тогава единият работник зададе странен въпрос:

– А може ли една молитва да бъде завършена?!

– Сигурно, ако бъде чута – отговори ръководителят на строежа и вече съжали за това.

Мъжът се замисли, че когато има литургия и той ще иде да се помоли, може би ще се отпусне на колене, ще помоли Господ да не позволява повече тази птица да каца на неговия прозорец. Но наистина ли го иска? Прозорецът и сега беше отворен, ако спусне кепенците, ще се задуши. Толкова голяма беше горещината. Така поне имаше движение на въздуха. Изправи се от фотьойла, погледна назад, видя каква следа е оставила тялото му. Включи радиото, прачеше, докато въртеше копчето, и това му прозвуча като молитва. Изслуша новините. Някъде отново се беше случило нещастие в мината. Горещината ще се задържи, и то дълго. Ще има протест. Мъжът изключи радиото. Изпи още един абсент, отвори си бира, гледа дълго спихващата се мръсна пяна, тогава вече птицата щапукаше по перваза. Няма съмнение, кой обикновено го мърсеше, а сега и се изсра там.

Долу пробиваха и дълбаеха.

Той беше папагалът на града, прелиташе от прозорец на прозорец, никой не знаеше на кого може да бъде, от чий кафез е избягал. Може би просто са го пуснали, къш, не ни трябваш, птицо. Помисли си, че сигурно е останал в околността заради строежа на черквата, онези звукове – пробиването, дълбането, чукането. Беше толкова топло, че потта, която се стичаше по слепоочията му, завираше. Градът се задушаваше, прозорците навсякъде са зинали широко като човешка паст. Големи, гладни усти вдишват горещината и издишват човешките изпарения, аромата на стичащия се от листата на растенията прах, мириса на застояло от мебелите. Завесите се реят като души, жадуващи освобождение.

Папагалът беше изключително интелигентно създание.

Неговата малка пъстра глава се накланяше насам-натам, наблюдаваше, ослушваше се. Научаваше въртящите се в къщите шепот и крясъци, после отлиташе. А сетне възпроизвеждаше това, което беше чул на други прозорци.

Понякога папагалът казваше на мъжа да остане с него.

– Остани с мен.

– Махай се!

– Не си ми достатъчен.

– Твърде много си ми.

Папагалът шепнеше, бъди хубав, бъди хубав.

– Да танцуваме, скъпи.

Птицата изигра и строежа на черквата. Изигра проби-ването, дълбаенето, дивото чукане. Като че ли беше ехо. След известно време отлетя, мъжът забърса жълтеещото се на перваза лайно, изпи още един абсент. Седна, заляпа се в тавана, започна да нарича цепнатините. Забеляза един паяк. Може би дори и заспа. Тогава позвъниха. На врата-та стоеше ръководителят на строежа, в устата му димеше цигара. Колко измъчено беше лицето му. Бяха говорили един-два пъти, когато започна строежът. Сега в ръцете си държеше торбичка, поздрави, каза, че би искал да влезе за момент. Имал да сподели нещо. Мъжът кимна, ама разбира се, отмести се настрана. Ръководителят на строежа прие абсента, запали нова цигара.

– Ние се молим така – отрони после – по време на строежа. Не завършваме нещата, но затова пък се молим.

Пликчето беше в ръцете му.

– Разбирам – кимна мъжът.

– Папагалът и при вас ли идваше?

– Никога не съм го отпъждал. Понякога дори го чаках – кимна мъжът.

– Знаете ли какво каза един от работниците ми? Твърдеше, че птицата е гласът на историята.

– Това може би е преувеличено – каза мъжът, напълни. Чукнаха се с малките чаши от дебело стъкло.

– Докато строяхме – продължи ръководителят на строежа, – птицата повтаряше едно женско име. С нейния глас. Заради това не можехме да работим.

– Заради едно име?

Ръководителят на строежа мълчеше.

– Беше толкова смешно. Младежите, по-младите работници непрекъснато се хилотеха – каза и потърка челото си. – Не се сърдете, но така не може да продължава.

– Разбирам – кимна мъжът, – моля, не се сърдете.

– Заповядайте – отвърна ръководителят на строежа и остави торбичката на масата.

Обърна още един абсент и тръгна. Не се сбогува, стълбището кънтеше, а пък в такава горещина шумовете на стълбищата се притъпяват. Кръвта се просмука през торбичката. Сигурно го бяха хванали с ръба и после му бяха извили врата. Мъжът постави трупчето на перваза, тъкмо там, където преди няколко часа беше срал, после, след като посвикна, започна да му говори.